

УЧЕЊЕ РИМСКЕ ЦРКВЕ О „НЕИЗГЛАДЉИВОМ КАРАКТЕРУ“ (CHARACTER INDELEBILIS) ТАЈНИ: КРШТЕЊА, МИРОПОМАЗАЊА И СВЕЂЕНСТВА

(ЦРТИЦА ИЗ „УПОРЕДНОГ БОГОСЛОВЉА“)

»Не отвержи мене отъ лица твоего,
и Духа твоего святаго, не оти-
ми отъ мене«. (Псалом 50.)

»Aut gratiam Dei suscipiunt, sed tempo-
rales sunt, nec perseverant; deserunt
et deseruntur«.

Блажени Августин (Migne,
s. l. t. 44. col. 942.

I.

Тридентински сабор у својој седмој сједници »De Sacra-
mentis in genere« донио је IX канон, у коме се говори: »Ако

¹ E. Sellin: Tell—Taanek, 1904. Wien. (Denkschr. d. Ahdem. d. Wissenschaften).

² E. Meyer: Reich und Kultur der Chetiter, Berlin 1914.; Benzinger
o. c. 47.

тко каже, да се у тријем Тајнама, наиме: Крштењу, Миропомазању и Свећенству не запечаћује у души карактер, то јест неки знак духовни, и неизгладљиви (*indelebile*), због чега се не могу понављати; нека је анатема¹. То исто учење у погледу тајне свећенства поновљено је IV. каноном »*De Ordine*«, који гласи: »Ако тко каже . . . да онај, који је једном био свећеник, може опет бити мирјанином . . . нека је анатема.«² У IV. глави, XXIII сједнице Тридентинског сабора читамо: »Пошто се заиста у Тајни Свећенства, као и у Крштењу и Миропомазању, запечаћује карактер, који се не може изгладити нити одузети.«³ Римски Катехизис такођер говори о неизгладљивости тих трију тајана, кад каже: »Карактер је пак као нешто особито запечаћено души, што се никад не може изгладити, и увјек јој остаје.«⁴ То догматско учење заступа и доказује са ријетком енергијом и врло дубоком ерудицијом знаменити римски богослов, кардинал *Hergenröther*, који тврди, да рукоположења јеретичких, схизматичких, симонистичких, преступних, екскомуницираних, свргнутих и деградираних епископа бивају неканоничнима, недозвољенима, незаконитима, али зато по својој суштини (*der Substanz nach*) ни јесу ипак неваљана или ништава (*nicht ungiltig, null und nichtig*), јер се епископски карактер (*der bischöfliche Character*) не гаси и не уништава нити услијед јереси и схизме, нити услијед преступа, нити ма каквог акта људске силе или чак услијед деградације.⁵ Истог учења придржава се и други римски бого-

¹ »Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, et Ordine non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spiritale, et indelebile, unde ea iterari non possunt; anathema sit«. — *Chiffletii Philippi, Sacro-sancti et oecum Concilii Tridentini Canones, et Decreta. Parisiis 1697. p. 64.*

² »Si quis dixerit, per sacram ordinationem non dari Spiritum sanctum, ac proinde frustra Episcopus dicere, Accipe Spiritum sanctum; aut per eam non imprimi characterem, vel eum, qui Sacerdos semel fuit, laicum rursus fieri posse; anathema sit«. — *ib. p. 198.*

³ »Quoniam verò in Sacramento Ordinis, sicut et in Baptismo et Confirmatione character imprimitur, qui nec deleri nec auferri potest«. — *ib. p. 196.*

⁴ »Est autem character veluti insigne quoddam animae impressum, quod deleri nunquam potest, eique perpetuò inhaeret«. — *Catech. Romanus, Venetiis 1702. p. 156. II. 1, 30. (Schanz [Die Lehre v. d. h. Sacramenten, S. 155] погрјешно цитира тачку 24. умјесто 30. !)*

⁵ *Hergenröther J., Photius, Patriarch von Constantinopel. II. Band. Regensburg 1867. S. 322.*

слов Schmitz, ма да и он признаје, да су свргнути клирици бивали избацивани (förmlich!) из клира и да су јуридички престајали бити његови чланови; да су чак избацивани из клира путем срамотне процедуре расчињавања, које се називало »ex ordinatio«, и да су се свргнути епископи називали »quondam episcopus«, а превзитери »expresbyter«¹ То је догматско учење о неизгладљивости карактера свећенства ушло и у римско канонско право. Тако римски канониста, професор Бечког универзитета Groß, тврди, да ако свећено лице учини преступ, који повлачи за собом смртну казну, оно ипак не губи благодати свећенства, која уопће не може бити одузета.²

И Православна Црква признаје, да се тајне: крштења, миропомазања и свећенства не понављају, да оне запечаћују у души неки духовни знак, али не признаје неизгладљивости благодати тих тајана, осим код тајне крштења, и то дјеломично, у колико се човјек у тој тајни ослобађа од пра родитељског гријеха.

Своје учење о неизгладљивости карактера споменутих тајана базирају римски богослови на слиједећим мјестима Св. Писма: 1. Св. ап. Павле у посланици Ефесцима пише: »Благословенъ Богъ и Отецъ Господа нашего Јисуса Христа, благословивый насъ всяцѣмъ благословеніемъ духовнымъ въ небесныхъ о Христѣ... въ немже и вы, слышавше слово истины, благовѣствованіе спасенія нашего, въ немже и вѣровавше зна-

² Schmitz Herm. Jos., Die Bußbücher und die Bußdisciplin der Kirche. Mainz 1883. S. 136. прим. 2. и S. 131.

³ »Die Degradation, durch welche dem Cleriker nicht bloß alle besonders erworbenen, sondern auch die allgemeinen, schon mit seinem Stande gegebenen Rechte entzogen werden, so daß er fortan nur mehr als Laie an der kirchlichen Gemeinschaft teilnehmen kann. Sie ist, wie von selbst auffällt, die schwerste Kirchenstrafe gegen Cleriker, also auch nur auf die größten Vergehen derselben gesetzt, und geht in der Regel der entehrenden weltlichen Strafe (Todesstrafe) voraus; aber so umfangreich sie auch sein mag, die durch die Weihe erlangten übernatürlichen Fähigkeiten bilden einen character indelebilis und sind auch dadurch noch dem Cleriker nicht entzogen, können ihm überhaupt nicht genommen werden«. — Groß Carl, Lehrbuch d. katholischen Kirchenrechts, IV. Aufl. Wien 1903. S. 372.

менасти се (ἐσφραγίσθητε) Духомъ обѣтованія свѣтлымъ, иже естѣ обрученіе наслѣдія нашего, во избавленіе снабдѣнія, въ похвалу славы его« (Еф. 1, 3—14); 2. У истој посланици св. ап. Павле пише: »И не оскорбляйте Духа свѣтаго Божія, иже знаменасте сея (ἐνφραγίσθητε) въ день избавленія« (Еф. 4, 30). 3. Затимъ указују на II. посланицу Коринѳанима, гдѣ св. ап. Павле говори: »Извѣстувая же насъ съ вами во Христа, и помазавъ насъ, Богъ: иже и запечатлѣ насъ (σφραγισάμενος ἡμᾶς) и даде обрученіе Духа въ сердца наша« (2. Кор. 1, 21, 22), и 4. на II. посланицу Тимотеју, гдѣ каже: »Твердое убо основаніе Божіе стоить, имущее печать сію (τὴν σφραγίδα ταύτην): позна Господь сущія своя: и, да отступитъ отъ неправды всякъ, именуая имя Господне« (2. Тим. 2, 19).

Сва споменута мјеста св. Писма тумачи Schanz тако, да су они који верују у Христа предодрѣени и да су крозъ Њега добили опроштај грѣхова, те да су обновљени Духомъ и запечаћени Њиме. То запечаћење даје вјернима право на вјечно наслѣдство, јер оно чини вјерне својиномъ Божјомъ и предметомъ Његове славе. Према томе то је запечаћење особита одлика хришћанина, којомъ се онъ јавља као припадникъ опћине Христове, царства Божјег на земљи, и добива право на вјечни живот. Тај се печат запечаћује при давању св. Духа у тајни крштења и миропозамања. Кадъ се вјерни као оправдани и освећени називљу запечаћенима Духомъ Свѣтимъ, то су они са Духомъ свѣтимъ уједно добили и печатъ Његов. Одношај овогъ печата на избрању, оправдава закључакъ, да се онъ не може изгубити или уништити. Къ истомъ закључку доводи и фактъ, да се ове тајне нијесу смјеле понављати¹. — Јоште се је и Perrone, доказујући неизгладљивостъ карактера споменутихъ трију та-

¹ »Dieses Siegel wurde aber bei der Mittheilung des Heiligen Geistes in der Taufe und Firmung aufgeprägt... Die Beziehung dieses Siegels zur Auserwählung berechtigt zu der Folgerung, daß dasselbe ein unverlierbares, unauslöschliches Siegel ist. Zu demselben Schlusse führt die Thatsache, daß diese Sacramente nicht wiederholt werden durften.« — Schanz Paul, Die Lehre von den heil. Sacramenten d. Kathol. Kirche. Freiburg i. B. 1893. S. 146, 144, 145. -

јана, позивао на споменута прва три мјеста из св. Писма.¹ ОDMAH морамо примјетити, да се у споменутом мјестима св. Писма не говори ни ријечи о тајни свећенства, већ само о крштењу и миропомазању. Perrone, Schanz и Einig² позивљу се и на св. Оце и на њихова тумачења споменутих мјеста св. Писма. Али ни код једног Оца, не само источног, већ ни западног, па ни код блаженог Аугустина, нигђе се не говори о неизгладљивости карактера — печата споменутих тајана, осим тајне крштења. Да је то тако и морало бити, појмљиво је, јер сваки хришћанин може да се лиши благодати, коју је примио у споменутих тријем тајнама (као и у другим тајнама), ако се огрјеши против учења Христа, или се одрекне од Њега, или ако хули на Духа светогa. И св. ап. Павле допушта, да они, који су били причасници Духа светогa, могу отпасти од Њега: «и причасниковъ бывшихъ Духа Святаго... и отпадшихъ» (Јевр. 6, 4, 6), или кадъ каже: «Духа не угашайте» (1. Сол. 5, 19). А сад да видимо тумачења споменутих мјеста св. Писма од стране св. Отаца, која јасно свједоче, да споменуте три тајне не остављају неизгладљивог печата, како то хоће да докажу римски богослови.

Први текст 1. «въ немже и вы, слышавше слово истины, благовѣствованіе спасенія нашего, въ немже и вѣровавше знаменаетеся (signati estis) Духомъ обѣтованія святымъ» (Еф. 1, 13, 14), св. Амвросије Милански тумачи овако: «Јер су спасени наследници запечаћени, ако устрају у препорођају».³ Св. Јован Златоуст, тумачећи те ријечи св. Апостола, додаје: «Зато он и називље (Св. Духа) обрученіе (ἀρραβών, залог). Залог бива дијелом цјелога. Кунио нам је наше спасење и засад дао нам само залог. Зашто није дао одма све? Зато што и ми нијесмо све учинили. Ми смо примили вјеру: то је само почетак, и Он је

¹ Perrone Joannes, Praelectiones Theol. ed. XXI. vol. VII. p. 257, 258.

² Einig P., Institutiones Theologiae Dogmaticae. Tractatus de Sacramentis. Treveris 1900. I. p. 23—30.

³ «Redempti enim haeredes designati sunt, si in regeneratione perdurent.» — Migne, s. l. t. 17. col. 375.

даровао залог. Кад вјеру покажемо у дјелима, тада ће све дати¹. Св. Јован Дамаскин, тумачећи споменуто мјесто, пише: »залогом називље почетак наслѣдства; каже дакле, да примивши Духа, почесмо бити добитак Христа и Бога². Из тумачења св. Амвросија Миланског, св. Јована Златоуста и св. Јована Дамаскина јасно је, да ријечи св. ап. Павла не дају повода тврдњи о неизгладљивости печата св. Духа у тајнама

2. Други текст св. ап. Павла у истој посланици (Ефес. 4. 30): »И не оскорбљајте Духа святаго Божја, имже знаменастеся въ день избавленія«, св. Амвросије Милански тумачи овако: »Када добро чинимо, радује се у нама Дух свети, дани нама, гледајући, да његове опомене доприносе нашој користи, као што је речено Господом: »Тако, глаголю вамъ, радостъ биваетъ (на небѣ) пред' ангелы Божіими о единомъ грѣшницѣ какущемся (Лук. 15, 10)«. Дакле, радује се Дух свети нашем спасењу, не себи, јер му није потребна радост; тако, и обратно, ако му не будемо послушни, бива жалостан, јер нема у нама успеха; јер хоће, да ми достигнемо живот (вјечни). Ипак не бива тако жалостан, да страда, јер је Он без страдања (*impassibilis*): јер кад каже, да је Он жалостан, то означава због нас, јер нас оставља због тога, што смо га уврједили, преврући његове опомене. И тако Његово ожалостење јесте наше недостојанство, које забрањује, да се називљемо синовима Божјим, јер је управо Дух свети, који освећује синове Божје, остајући у нама³. Св. Јован Дамаскин,

¹ „Διὰ τοῦτο καὶ ἀρραβῶνα καλεῖ· ὁ γὰρ ἀρραβῶν μέρος ἔστι τοῦ παντός. Ἠγόρασε, τὰ παρ' ἡμῶν, τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν, καὶ ἔδωκεν ἡμῖν ἀρραβῶνα τέως. Διὰ τί οὖν μὴ τὸ ὅλον εὐθέως ἔδωκεν; Ἐπειδὴ μὴδὲ ἡμεῖς τὸ ὅλον ἐργασάμεθα. Ἐπιστεῦσαμεν τοῦτο ἀρχή· ἔδωκε καὶ αὐτὸς ἀρραβῶνα. Ὅταν τὴν πίστιν διὰ τῶν ἔργων δεῖξωμεν, τότε τὸ πᾶν προστίθησι“. — Migne, s. g. t. 62. col. 18, 19.

² „Ἀρραβῶνα λέγει ἀρχὴν κτήσεως. Φησὶν οὖν, ὡς Δεξάμενοι τὸ Πνεῦμα, ἠρξάμεθα ἤδη κτήματα εἶναι Χριστοῦ καὶ Θεοῦ“. — Migne, s. g. t. 95. col. 825.

³ »Cum bene agimus, gaudet in nobis Spiritus sanctus, datus nobis, videns monita sua proficere utilitatibus nostris, sicut dictum est a Domino: Ita gaudium erit in caelo in uno peccatore poenitentiam agente (Luc. XV, 10). Gaudet ergo Spiritus sanctus salutem nostram, non sibi, qui non indiget laetitia; ita e contrario, si obediētes ei non fuerimus, contristatur, quia non habet profectum in nobis; vult enim

тумачећи то мјесто св. Писма, каже: »Дух, говори, окренуће се од вас, као ожалостњен, јер кад дани вама у запечаћењу за сједињење, не нађе склоница за саједињење оне, који примише благодат, да избјегну казну пропасти«¹.

Што се тиче трећег мјеста 3. т. ј. II. посланице Коринћанима (1, 21, 22): »Извѣстувјий же насъ съ вама во Христа, и помазавый насъ Богъ: иже и запечатлѣ насъ и даде обрүчение Духа въ сердца наша«, блажени Јероним, под ријечима св. Апостола »и помазавый насъ Богъ«, разумјева тајну миропомазања; под ријечима »иже и запечатлѣ насъ« оно, што садржи нешто, што је унутрашње драгоцјено«². Св. Амвросије Милански, »in Epistolam ad Corinth. secundam« (vers. 21, 22) пише: »Пошто је дакле говорио о савршенству човјека, спомиње на овом мјесту Тројицу, јер се у Тројици садржи сва сума савршенства«³. Св. Јован Златоуст споменути текст овако тумачи: »Јер као што се војницима меће жиг (знак), тако и вјернима Дух; а ако оставиш мјесто, бићеш свима видан. Јер Јудеји имајаху печат — обрезање, а ми залог Духа. Знајући, дакле, то и помишљајући о нашем достојанству, покажимо живот достојан благодати, да такођер достигнемо будућег царства«⁴. Дакле, човјек, по ријечима св.

nos pertinere ad vitam. Non tamen sic contristatur, ut patiatur, quippe cum impossibilis sit: sed cum eum contristatum dicit, nostri causa hoc significat: quia deserit nos eo quod laeserimus eum, contemnendo monita ejus. Contristatio itaque ejus indignitas nostra est, quae filios nos Dei prohibet appellari; ipse enim est Spiritus sanctus, qui sanctificat filios Dei, manens in nobis. — Migne, s. l. t. 17. col. 395.

¹ „Τὸ Πνεῦμα ὑμᾶς ἀποστραφῆσεται, φησὶ, καθάπερ λυπούμενον, ὅτι ὡς περ ἐν σφραγισμῷ δοθὲν ὑμῖν εἰς ἔνωσιν, οὐκ ἐπιτηδείους πρὸς ἔνωσιν εὐρίσκει τοὺς δεδεγμένους τὴν χάριν εἰς τὸ διαφυγεῖν τὴν κόλασιν τῆς διαφθορᾶς“. — Migne, s. g. t. 95. col. 845.

² „Et qui unxit nos Deus. Spiritu sancto, vel. chrismate. Et qui signavit nos. Illud signatur, quod aliquid intrinsecus continet pretiosum“. — Migne, s. l. t. 30. col. 775.

³ „Quoniam ergo de perfectione hominis locutus est, Trinitatis hoc loco fecit mentionem; omnis enim summa perfectionis in Trinitate consistit. — Migne, s. l. t. 17. col. 280.

⁴ „Καθάπερ γὰρ στρατιώταις σφραγίς, οὕτω καὶ τοῖς πιστοῖς τὸ Πνεῦμα ἐπιτίθεται κἄν λειποτακτικῆς, κατάδηλος γίνῃ πᾶσιν. Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ ἔχον σφραγίδα τὴν περιτομὴν, ἡμεῖς δὲ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος. Ταῦτα οὖν εἰδότες, καὶ τὸ ἀξίωμα τὸ ἐαυτῶν ἐννοήσαντες, ἀξίον τῆς χάριτος ἐπιδεικνύμεθα βίον, ἵνα καὶ τῆς μελλούσης ἐπιτύχωμεν βασιλείας“. — Migne, s. g. t. 61. col. 418.

Јована Златоуста, може оставити печат Духа, као што војник може оставити своје мјесто, зато он и тражи од вјерних живот, који би био достојан благодати, да се не изглади печат св. Духа! Св. Јован Дамаскин говори: »А оно »помазави насъ«, »иже и запечатлѣ насъ«, означава дар Духа.«¹ Опет ни ријечи о неизгладљивости печата св. Духа, већ обратно.

Да пређемо на четврто мјесто 4.: »Твердое убо основаніе Божіе стоить, имущее печать сію: повна Господь сущія своя: и, да отступитъ отъ неправды всякъ именуяй имя Господне«². (Тим. 2, 19). Те ријечи св. Апостола св. Амвросије Милански тумачи овако: »Фундамент Бога јесте вјера, која садржи што је Бог обећао, вјера, која се неће моћи уништити нападајима издајица и јеретика, ма да они поричу, да ће се збити оно у што вјерујемо; Бог ће ипак дати оно, што вјерујемо да ће Он дати, по свједочанству његовог обећања. И тако печат Божјег обећања, јесте наша вјера, која потврђује ријечи Божје. На дан суда познаће Бог, који имају његов печат, који се не слажу с неправдом издајица и јеретика, која (неправда) мисли да ће поколебати обећање Божје; јер ништа није тако одвратно, као ићи против Божје вјере«². Св. Јован Златоуст, тумачећи горе споменуто мјесто посланице, пише: »који има, каже, тај печат запечаћен. Сваки, каже, који спомиње име Господње, да отступи од неправде. Као што кад је нетко неправедан, није овог темеља. Као што је и (својство) овог печата — не чинити неправедне ствари. Дакле, да овај царски печат и знак не одложимо, да не постанемо (без

² „Τὸ δὲ χρίστας ἡμᾶς καὶ σφραγισάμενος, τὴν τοῦ Πνεύματος ὄψρεάν σημαίνει“. — Migne, s. g. t. 95. col. 713.

¹ »Fundamentum Dei fides est, quae continet quae promisit Deus, quae fides non poterit infringi perfidorum et haeticorum commentis; quamvis enim hi negent futura quae credimus; Deus tamen dabit quae credimus daturum illum, teste promissionis ejus. Signaculum itaque promissionis Dei, fides nostra est, quae firmat Dei verba. In die iudicii cognoscet Deus, qui habent signum ejus, dissentientes a perfidorum et haeticorum iniquitate, quae Dei promissionem infirmare se putat; nihil enim tam iniquum, quam Dei fidei contraire«. — Migne, s. l. t. 17. col. 491. —

печата) незапечаћени, да не постанемо слаби, да будемо основом и основом тврдом«. ¹

Као што видимо, ни у једном од наведених тумачења св. Отаца на споменуто мјеста св. Писма нема говора о неизгладљивости карактера или печата Св. Духа и његове благодати, ² већ обратно, по учењу св. Отаца, како источних тако и западних, тај печат вјерни могу изгубити »ако не устрају у препорођају», »ако уврједе Св. Духа, презирући његове опомене», ако не покажу »живота, достојна благодати«, ако »немају тврде вјере« и ако чине »неправду«. Још јасније и подробније излаже учење о дјејству благодати Св. Духа на човјека св. Јован Златоуст у XXXIV хомилији на посланицу Јеврејима. Ево шта пише : »Шта је благодат? Отпуштање гријехова, очишћење : јер је иста с нама (благодат). Јер тко, каже, тко је преступан, може сачувати благодат, а не изгубити ју? . . . Како ће дакле бити с тобом благодат, то јест одобравање или дјејство Духа, ако га добрим дјелима не привучеш? Јер то је узрок свију добара, да остане код нас увјек благодат Духа : јер она је наш вођ у свему, као што кад одлети од нас, онда нас доводи до пропасти и чини беспомоћнима. Дакле, да ју не одбјамо : јер је у нашој власти, и да остане и да оде. Оно бива (да остане благодат), кад мислимо о небеском, а ово (да оде), кад (мислимо) о земаљском«. ³ — Имаде додуше

¹ „Εχων, φησὶ, τὴν σφραγίδα ταύτην ἐμπεπηγμένην. Πᾶς ὁ ὀνομάζων, φησὶ, τὸ ὄνομα Κυρίου ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας. Ὡστε ὅταν ἢ τις ἀδικος, οὐκ ἔστι τοῦ θεμελίου. Ὡστε καὶ τοῦτο σφραγίδος, τὸ μὴ πράττειν ἀδίκᾳ. Μὴ τοίνυν τὸ σήμαντρον τὸ βασιλικόν καὶ τὸ γνῶρισμα ἀποδώμεθα, ἵνα μὴ ἀσφράγιστοι ὦμεν, ἵνα μὴ σαθεροί, ἵνα θεμέλιοι ὦμεν, καὶ θεμέλιοι στερεοί“. — Migne, s. g. t. 62. col. 627. У истом смислу то мјесто тумачи и св. Јован Дамаскин, ср. Migne, s. g. t. 95. col. 1020.

² Кардинал Cajetanus пише : »adverte primum, quod sacramenta imprimere characterem ex sacra Scriptura non habetur, sed ab ecclesiae auctoritate, et non multum antiqua, ut patet ex sacris canonibus«. — Perrone, l. c. vol. VII. p. 261. pp. 19.

³ „Καὶ τί ἐστὶν ἡ χάρις, φησὶν; Ἡ ἄφεσις τῶν ἀμαρτιῶν, ἡ κἀθάρισις αὐτῆ γὰρ μεθ' ἡμῶν ἐστὶ. Τίς γὰρ, φησὶν, ὑβρικῶς δύναται φυλάξει τὴν χάριν, καὶ οὐκ ἀπόλλυσιν αὐτήν; . . . Πῶς οὖν ἔσται μετὰ σοῦ ἡ χάρις, τουτέστιν, ἡ εὐδοκίμησις, ἡ ἵπτοῦ Πνεύματος ἐνέργεια, ἂν μὴ διὰ τῶν ἀγαθῶν πράξεων, αὐτὴν ἐπισπάσῃ; Τοῦτο γὰρ πάντων αἴτιον ἀγαθῶν, τὸ παραμένειν ἡμῖν αἰεὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος· αὐτὴ γὰρ πρὸς ἅπαντα ἡμᾶς

један Отац источне Цркве, а то је св. Кирил Јерусалимски, који у својој »Procatechesis« XVI називље тајну крштења »свети печат неразрушиви« — »σφραγίς ἀγία ἀκατάλυτος,«¹ а у »Procatechesis« XVII исказује жељу, да Бог, који је силан (δυνατός) »даде неизгладљиви печат светога Духа на вијеке«,² али у истој прокатихези неколико редака пред тим, говорећи о сили Божјој, св. Кирил каже : »Јер Бог може невјерујућег учинити вјерујућим, само ако даде (човјек) срце.«³ Јасно је, да ни св. Кирил Јерусалимски, који је за крштење употребио и ријеч »неразрушиви и неизгладљиви« печат (ἀκατάλυτος, ἀνεξάλειπτον), није признавао, да је тај печат »неизгладљив« и онда, ако вјерни »не даде срца« свог Богу. Другим ријечима и тај је печат у словно неизгладљив. И ми смо рекли, да је печат тајне крштења дјеломично неизгладљив, под којим ријечима ми разумијемо тај факт, да се у тајни св. Крштења човјек ослобађа казне прародитељског гријеха, па ма послје Крштења пао у ма какав гријех. Тај печат тајне крштења заиста је неизгладљив. У том смислу сасвим правилно говори и »Посланица источних патријараха« (чл. 16.) : »Крещение полагасть неизгладимую печать« (χαρακτήρα ἀνεξάλειπτον).⁴ Особито је интересантно, да ни један од западних Отаца, па чак ни блажени Аугустин, који је највише о тајнама писао, особито о тајни крштења и који је унио и израз »character«,⁵ који је он употребљавао за тајну крштења и свећенства — ни он није оснивалац учења о »character indelebilis«! Међутим, блажени Аугустин, кад би сматрао карактер тајне крштења и свећенства неизгладљивим, као што то учи римска црква од Тридентинског

ὁδηγεῖ, ὡς περ οὖν ὅταν ἀποπτή ἡμῶν, ἀπόλλυσιν ἡμᾶς καὶ ἐρήμους ποιεῖ. Μὴ δὴ αὐτὴν ἀποκρουσώμεθα· ἐν ἡμῖν γάρ ἐστι καὶ μένειν αὐτὴν, καὶ ἀπελθεῖν. Τὸ μὲν γάρ, ὅταν τὰ οὐράνια λογίζώμεθα, γίνεται· τὸ δὲ, ὅταν τὰ βιωτικά“. — Migne, s. g. t. 63. col. 235.

¹ Migne, s. g. t. 33. col. 360.

² „Καὶ Πνεύματος ἀγίου σφραγίδα δῶν ἀνεξάλειπτον εἰς τοὺς αἰῶνας“. Migne, ib. col. 365.

³ „Δύναται γὰρ ὁ θεὸς καὶ τὸν ἄπιστον πιστοποιῆσαι, ἕαν μόνον δῶ τὴν καρδίαν“. — ib. col. 365.

⁴ Полное собрание постановлений и распоряжений по ведомству православнаго исповѣданія Россійской Имперіи. т. III. Спб. 1875. Стр. 182.

⁵ Migne, s. l. t. 43. col. 197.

сабора овамо, он би јамачно знао и употребио термин »indelebilis«, и тврдња Schanz-а »und wem er (Аугустин) auch den Zusatz indelebilis formell nicht beifügt, so ist derselbe doch in seiner ganzen Auffassung begründet«,¹ нема никакве научне подлоге.

Што се тиче тајне миропомазања, то ни римски богослови не налазе у светоотачкој литератури спомена о неизгладљивости карактера те тајне. Па чак о томе не говоре ни схоластичари — Hugo и Петар Ломбард! Schanz каже : »Dass unter den drei Sacramenten die Firmung am seltensten erwähnt wird, hängt mit der engen Verbindung mit der Taufe zusammen«². Тако мисли и Perrone.³

У погледу тајне свећенства, Schanz тврди, да св. Писмо не даје јасна доказа о неизгладљивости карактера те тајне, већ само »Andeutungen« (1. Тим. 4, 14 ; 2. Тим. 1, 6), али зато, по његовом мишљењу, то потврђује св. Предање, јер су папа Каликст и други римске папе претпостављали (vorgausgesetzt-sic) такав карактер⁴. Уосталом, Schanz ту своју тврдњу ничим реалним не доказује, и у главном позивље се на блаж. Аугустина, који говори, да су тајна крштења и свећенства једнаке.

Да видимо шта пише блаж. Аугустин о тим двјема тајнама— У другој књизи свог списка »Contra epistolam Parmeniani« cap. XII, 28. блажени Аугустин говори : »Јер оно што некоји побјеђени њиховом истином почеше говорити »додуше не губи крштења онај, који одступа од цркве, већ губи само право давати га«, изгледа да се много начина говори узалуд и напрасно. Прво, јер се никаквим узроком не показује зашто онај, који сâмо крштење не може изгубити, може изгубити право давања (крштења). Једно и друго јесте Тајна, и једно и друго даје се човјеку неким посвећивањем : оно, кад се крсти ; ово, кад се рукополаже ; зато у католичанској (цркви) не смије се понављати ни једно, ни друго. Јер ако су када чак са стране долазећи и настојатељи, исправивши

¹ Schanz, l. c. s. 150.

² ib. s. 153.

³ Perrone, l. c. p. 257.

⁴ Schanz, l. c. s. 151, 152.

погрјешку јереси, у интересу мира примљени, и ако се је показало потребним да врше исте дужности, које су вршили, нијесу их опет рукополагали, већ као што је крштење у њима, тако је и рукоположење остало неповрјеђено : јер погрјешка бијаше у отпадању, која је исправљена миром јединства, а не у Тајнама, које ма гђе да су, исте су. И ако се матра, да је корисно цркви то, да њихови предстојатељи, долазећи у католичанску заједницу, тамо не врше своје почести, ипак им се саме тајне Рукоположења не одузимају, већ остају на њима. Јер Бог наш није Бог буне, него мира (1. Кор. XV, 33) : нити су Тајне његове цркве у онима, који су од цркве одступили, његови непријатељи, већ они, који су одступили¹. Као што се види из наведених ријечи блаженог Аугустина, он говори само о томе, да се тајна крштења и свећенства не понавља код оних, који су те тајне примили, затим отступили од цркве, па се опет у њу враћају, али не говори о неизгладљивости карактера тих тајана. Да докаже своју тврђу о неизгладљивости тајне свећенства, S c h a n z се позивље и на слиједеће ријечи блаж. Аугустина у његовом дјелу »D e b o n o c o n j u g a l i c« : »остаје у онима, који су рукоположени тајна рукоположења и ако се ткогод због какове кривице отстрани од дужности, неће остати без тајне Господње једном положене, макар да остане на усуду«¹.

¹ »Nam illud quod quidam eorum veritate convicti dicere coeperunt „Baptismum quidem non amittit qui recedit ab Ecclesia, sed jus tamen dandi amittit“; multis modis apparet frustra et inaniter dici. Primo, quia nulla ostenditur causa cur ille qui ipsum Baptismum amittere non potest, jus dandi potest amittere. Utrumque enim Sacramentum est; et quadam consecratione utrumque homini datur: illud, cum baptizatur; istud, cum ordinatur; ideoque in Catholica utrumque non licet iterari. Nam si quando ex ipsa parte venientes etiam praepositi, pro bono pacis correcto schismatis errore suscepti sunt, et si visum est opus esse ut eadem officia gererent quae gerebant, non sunt rursus ordinati; sed sicut Baptismus in eis, ita ordinatio mansit integra: quia in praecisione fuerat vitium, quod unitatis pace correctum est; non in Sacramentis, quae ubicumque sunt, ipsa sunt. Et cum expedire hoc iudicatur Ecclesiae, ut praepositi eorum venientes ad catholicam societatem honores suos ibi non administrent; non eis tamen ipsa ordinationis sacramenta detrahuntur, sed manent super eos. Deus enim noster non est dissensionis Deus, sed pacis (1. Cor. XV, 33): nec Ecclesiae ejus Sacramenta in eis qui ab Ecclesia recesserunt, sed ipsi qui recesserunt inimici ejus sunt“. — Migne, s. l. t. 43. col. 70, 71.

¹ S c h a n z, l. c. s. 152. пр. 1. — У оригиналу стоји: »Quemadmodum si fiat ordinatio cleri ad plebem congregandam, etiamsi plebis congregatio non subsequatur, manet tamen in illis ordinatis Sacramentum ordinationis; et si aliqua culpa quisquam ab officio removeatur, Sacramento Domini semel imposito non carebit, quamvis ad iudicium permanente.« — Migne, s. l. t. 40. col. 394.

У овим ријечима блажени Аугустин додуше говори, да тајна свећенства остаје и онда, ако се нетко отстрани од службе (depositiv) због какове кривице, али не говори о таквим преступима, због којих се свећенослужитељи на увјек отстрањују од службе и избацују из свећеног реда у ред мирјана, чиме се они, разумије се, лишавају благодати свећенста. Разумије се, да о неизгладљивости карактера тајне свећенства није ни могао учити такав дубоки хришћански богослов и познавалац хришћанског учења о тајнама, какав бијаше блажени Аугустин. Кад би он мислио и учио тако, како би то хтјели Регоне, Schanz и други римски богослови после Тридентинског сабора, зар он неби био употребио израза »indefectibilis«, који није могао познати такав класични познавалац латинског језика, какав бијаше блажени Аугустин?! Та како би могао учити блажени Аугустин о »неизгладљивости« благодати макоје тајне, онај блажени Аугустин, који, говорећи у свом дјелу »De correctione et gratia« о онима; »који су благодат примили, али нијесу у њој истрајали«, додаје ове класичне ријечи: »deserunt et deseruntur«¹ т. ј. остављају благодат св. Духа, и она њих оставља! Међутим, базирајући се понајвише на учењу блаж. Аугустина, односно на његовим ријечима о тајни крштења и свећенства, за које он каже: »Utrunque enim Sacramentum est; et quadam consecratione utrumque homini datur« (Contra Epistolam Parmeniani, lib. II. c. 28)² и творац термина »character indefectibilis« Тома Аквински није нашао директног учења о »неизгладљивости« карактера тих тајана код блаженог Аугустина, већ како признаје римски богослов Stanonik, он (т. ј. Тома Аквински) »hieraus die Unauslöschlichkeit des Charakters ableitet«³. Јасно је, да Тома Аквински »ableitet zu viel«⁴

¹ Migne, s. l. t. 44. col. 942.

² Migne, s. l. t. 43. col. 70.

³ Wetzer und Welte's, Kirchenlexikon, II. Aufl., III. Band. Freiburg i. Breisgau 1884. col. 68.

⁴ Поводећи се за римским богословима и еп. Никодим (Милош) (Правила прав. цркви, т. II. Спб. 1912. стр. 61.) држи, да је блаж. Аугустин учио »о неизгладљивом карактеру« тајне свећенства, чега у ствари нема у његовим дјелима. У исту погрешку пада еп. Никодим, када у свом допнијем делу, »Црквено казнено право«, Мостар 1911. на стр. 287. тврди, да је »неповлањање (тајне свећенства) блаж. Аугустин у своје вријеме мотивисао са неизгладљивим карактером свештенства.«

Још ћемо привести свједочанство једног великог Оца западног, које говори, да древна западна црква није учила о »неизгладљивости« карактера споменутих тајана, већ обратно, да се је и свећено лице лищавало благодати свећенства, ако је вријеђало Господа. Св. Кипријан Картагенски († 258) у свом 64 писму (Epistola LXIV) »Ad Epictetum et plebem Assuritanorum, de Fortunatiano quondam eorum episcopo«, говорећи о онима, који су »gravia in se delicta adduxerunt, да не могу себи присвајати свећенство Божје (sacradotium Dei sibi vindicare non possunt) и позивљући се на Јеванђељске ријечи : »Въмъ же, яко грѣшници Богъ не послуша етъ « (Јов. 9, 31), пише : »јер се ни предложење не може тамо осветити, гђе нема светога Духа, нити коме Бог користи кроз просбе и молитве онога, који је сам Господа увриједио«.¹

Др. Душан Јакшић.